

CÂTEVA CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA ASOCIAȚIA POMPIERILOR VOLUNTARI DIN SIGHIȘOARA

Adonis P. Mihai

Asociația Sighișoreană a Pompierilor Voluntari (Der Schässburger Freiwilligen Feuerwehr Verein) a fost întemeiată la 16 martie 1873, după ce în luna ianuarie a aceluiași an au avut loc o serie de consultări în cadrul adunării generale a *Asociației de Lectură* din oraș. La această întrunire profesorul de desen Ludwig Schuller (1826-1906) și profesorul de istorie Viktor Adolf Eitel (1845-1924) au explicat auditoriului necesitatea și obligativitatea existenței unui astfel de detașament de pompieri, atât pentru siguranța vieții locuitorilor Sighișoarei, cât și pentru protecția bunurilor și a proprietăților acestora.¹

După o scurtă campanie de informare și publicitate în ziarul local *Schässburger Anzeiger* (februarie-martie 1873), locuitorii orașului, împărțiți pe vecinătăți au fost invitați la ședința generală de constituire a *Asociației pompierilor voluntari*, prezidată de comerciantul Josef Benjamin Teutsch (1820-1895). La această convocare s-au adunat 235 de sighișoreni și J. B. Teutsch a fost ales primul președinte al *Asociației*. Materializarea entuziasmului general stârnit pentru această „cauză nobilă” a avut loc la data de 18 martie 1873, când profesorul Eitel a trecut la formarea celor 4 echipe de pompieri. La 8 aprilie, recent înființata *Asociație de pompieri* a comunicat magistratului orașului lista cu numele celor înscriși, proiectul de statut² și necesarul de materiale pentru buna desfășurare a activității sale.³

Încă de la început administrația orașului a înțeles pe deplin importanța creării unui astfel de serviciu public și l-a sprijinit, acordându-i la 19 aprilie 1873, 900 de guldeni pentru procurarea de echipamente moderne. Pompierilor le-au fost repartizate două încăperi din incinta clădirii

---

¹ *Aus dem Leben der Schässburger Fr. Feuerwehr 1873-1898. Zur Feier des 25-Jährigen Gründungs-Festes am 26. Juni 1898 im Auftrage der Generalversammlung verfasst von Dr. Hans Mätz, Schässburg, Buchdruckerei und Buchbinderei Brüder Jördens, 1898, p. 6. Mai departe abreviat *Aus dem Leben der Schässburger Fr. Feuerwehr 1873-1898*. Dorim să mulțumim în mod deosebit, și pe această cale, domnului profesor Wilhelm Fabini pentru ajutorul acordat la traducerea din limba germană a acestei lucrări.*

² *Vereinsstatuten der freiwilligen Feuerwehr in Schäßburg* în *Schässburger Anzeiger*, 2. Jahrgang, Mittwoch, den 19. Februar 1873, Nr. 15, pp. 57-60. Primele statute ale *Asociației Pompierilor Voluntari* cuprindeau 34 de paragrafe.

³ *Aus dem Leben der Schässburger Fr. Feuerwehr 1873-1898, p. 7.*

Poliției, una pentru biroul administrativ, alta pentru camera de gardă.⁴ După aprobarea statutului de către Ministerul de Interne maghiar, în luna mai 1873, *Asociația* era constituită legal și putea funcționa potrivit regulamentelor sale (foto 1).⁵

Conform *Statutului* din 1873 existau 2 categorii principale de membri: activi și susținători. Pompierii voluntari (membrii activi) erau împărțiți în 4 secțiuni: *Steigermannschaft* (cățărătorii, cei care interveneau la înălțime, pe scară), *Spritzenmannschaft* (echipa de stingători cu furtunul), *Wassermannschaft* (cei care foloseau cisternele și pompele de apă) și *Schutzmannschaft* (echipa de protecție civilă). Fiecare grup avea propriul său conducător, care era și instructor în același timp. Singura obligație a membrilor susținători era aceea de a contribui anual cu câte 2 guldeni, în rate bianuale (*paragrafele 3 și 16*).

Inițial serviciul de pompieri voluntari a fost subordonat Poliției orașului,⁶ însă s-a bucurat de independență totală la organizarea intervenției pentru stingerea incendiilor. Pompierilor sighișoreni li se subordonau toți cei care puteau ajuta la stingerea focului (militari, coșari, pompieri străini) (*paragraful 1*). A doua prevedere a Statutului din 1873 era una succintă și foarte clară: „*Die Dienstleistung ist freiwillig und unentgeltlich.*” („*Serviciul este voluntar și neplătit.*”)

De-a lungul anilor, pentru susținerea și funcționarea normală a *Asociației* s-au consemnat importante donații financiare ale societăților de asigurări, care aveau în acea perioadă reprezentanțe la Sighișoara: *Phönix* (din Viena), *Victoria*, *Transilvania* (din Sibiu), *Riunione Adriatica di Sicurtà* (Triest), *Assicuratione Generali* (Triest). La acestea s-au adăugat în anul 1894 și banii primiți de la două instituții financiare din oraș: *Schässburger Spar- und Hypotheken-Creditverein* (Asociația Sighișoreană de Economii și Credit Ipotecar) și *Schässburger Gewerbe- Spar-und Vorschussverein* (Asociația Meșteșugărească de Economii și Ajutor Reciproc din Sighișoara).⁷

Pompierilor voluntari le-a revenit misiunea de a interveni la stingerea incendiilor din Sighișoara și de a asigura paza și protecția împotriva incendiilor la zilele de târg și de sărbătoare, la spectacolele de

⁴ G. Schneider, *Der Schäßburger Feuerwehr-Verein (1873-1941)* în vol. *Schäßburg. Bilder aus Vergangenheit und Gegenwart einer siebenbürgischen Stadt*. Band II. Herausgegeben von der Schäßburger Nachbarschaft, Heilbronn. Erschienen aus Anlaß des 2. Schäßburger Treffens in Heilbronn 31. August/1. September 1991, p. 55.

⁵ *Aus dem Leben der Schässburger Fr. Feuerwehr 1873-1898*, pp. 8-9.

⁶ Poliția își avea sediul în 1893 în *Spitalsgasse 229* (str. Ilarie Chendi), iar în 1906, după o reconfigurare a denumirilor străzilor din oraș, în *Martin Eisenberggasse 2* (str. Justiției).

⁷ *Aus dem Leben der Schässburger Fr. Feuerwehr 1873-1898*, pp. 19, 30, 35, 40.

teatru, la concertele de muzică, la serbările școlare (*das Skopationsfest*) și în perioadele de secetă din lunile de vară.⁸

O preocupare constantă a conducerii *Asociației* a fost cultivarea și întreținerea valorilor morale în rândul pompierilor voluntari. S-a dorit foarte mult păstrarea onoarei și a coeziunii detașamentului de pompieri, alături de perpetuarea spiritului de apartenență la comunitatea pe care trebuiau să o protejeze.

La întemeierea serviciului de pompieri voluntari s-a creat un fond pentru asigurarea financiară a celor accidentați la intervențiile din teren. Banii colectați din amenzi și donațiile mai mici au servit pentru acest scop. Mai târziu, acestor sume li s-au adăugat banii strânși cu ajutorul fanfarei pompierilor, care cânta la balurilor organizate de pompieri și la o serie de evenimente și sărbători publice din oraș.⁹

În mod inevitabil, *Asociația* s-a confruntat în primii ani de funcționare cu o serie de dificultăți, atât de ordin material cât și de natură organizatorică, care însă au fost depășite cu succes datorită existenței unor oameni devotați cauzei *Asociației*, precum președintele J. B. Teutsch, membrul de onoare J. Glatz și nu în ultimul rând grație unor membri destoinici, precum L. Schuller, V. A. Eitel, Fr. Markus, J. Fröhlich, W. Stein, Joh. Leonhardt, Fr. Weber, K. Henning.¹⁰

Antrenamentele săptămânale asigurau formarea și perfecționarea aptitudinilor practice ale pompierilor voluntari. Toți cei care lipseau nemotivat de la aceste exerciții erau obligați la plata unei amenzi.

Mijloacele de pregătire și instruire ale pompierilor s-au îmbunătățit de-a lungul timpului. Un rol important în acest sens l-a avut și *Asociația de Gimnastică pentru Bărbați* din Sighișoara (înființată în 1868), care și-a oferit suportul pentru pregătirea fizică a pompierilor voluntari. În anul 1875 a fost ridicat un turn din lemn în zona podului de lemn *Siechhof* (azi zona podului beton de la Piața agro-alimentară) pentru exercițiile metodice ale pompierilor cățărători, iar în 1887 s-a construit un depou al pompierilor voluntari în *Mittlere Baiergasse* (str. H. Teculescu). La acesta s-a adăugat în anul 1909, o remiză de pompieri în *Mühlgasse* (str. Morii).¹¹ Construcția s-a aflat pe vechea stradă a Morii în zona fostului magazin *Sigma*¹² și a fost demolată după inundațiile din anul 1975.

---

⁸ *Ibidem*, p. 14.

⁹ *Ibidem*, pp. 15-16.

¹⁰ *Ibidem*, p. 17.

¹¹ G. A. Schneider, *Der Schäßburger Feuerwehrverein* în vol. *Schäßburg. Bild einer siebenbürgischen Stadt*. Herausgegeben von Heinz Brandsch, Heinz Helmann und Walter Lingner, Leer, Rautenberg Verlag, 1998, p. 288.

¹² Mulțumim d-lui W. Fabini pentru această informație.

În anul 1887, la propunerea medicului sighișorean J. Bacon, a fost înființată o echipă de pompieri formată din elevi de la Școala din Deal (Gimnaziul german din Sighișoara). Cei care au împlinit vârsta de 15 ani s-au putut înscrie în trupa de pompieri-școlari, compusă inițial din 33 de membri. Această formație și-a desfășurat activitatea după un regulament propriu - *Ordnung der Schässburger Schülerfeuerwehr*.¹³ În regulament se specifica faptul că pompierii-elevi erau constituiți într-un corp separat față de *Asociația Pompierilor Voluntari*. Grupul răspundea la ordinele comandantului, numit de către rectorul Școlii din Deal, din rândul profesorilor. Funcția a fost ocupată, la un moment dat, de către profesorii dr. R. Schuller, H. Saltzer, dr. J. Jacobi.

Un „adevărat botez al focului” pentru detașamentul de pompieri voluntari sighișoreni a avut loc în data de 27 iunie 1887, când au intervenit la stingerea unui puternic incendiu din *Untere Baiergasse* (str. 1 Decembrie 1918). Acesta a distrus mai multe imobile, acoperișuri ale unor anexe gospodărești și rezerve de hrană pentru vite. Valoarea pagubelor materiale s-a ridicat la 14.013 guldeni și 48 de creițari.¹⁴

Într-una din ședințele *Asociației* s-a hotărât ca paznicul din Turnul cu Ceas să anunțe locuitorii orașului de izbucnirea unui incendiu printr-un anumit număr de bătăi de clopot, care semnalizau și locul unde s-a declanșat focul. Însă, această idee nu a părut a fi viabilă și a constituit motivul pentru care Adunarea generală a *Asociației* a decis la 28 iunie 1887 crearea unui sistem de alarmă prin cabluri electrice. Administrația orașului a sprijinit această nouă inițiativă printr-o serie de subvenții. Soluția adoptată atunci a constat în instalarea a 4 aparate electrice de inducție și a 20 de clopote. Membrii conducerii *Asociației* au stabilit cele 3 linii principale de alarmare și punctele din oraș pentru montarea aparatelor de inducție: în casa lui W. Zimmermann din *Mittlere Baiergasse* (str. H. Teculescu), la capătul *Hüllgasse* (str. Ilarie Chendi), pe Turnul cu Ceas și la Școala din Deal. O contribuție majoră la implementarea cu succes a acestui prim proiect de alarmare electrică a avut-o medicul J. Bacon. La 6 octombrie 1889 s-au executat primele exerciții de simulare a unui incendiu, izbucnit la trei case din *Untere Baiergasse*, lângă *Marketplatz* (str. Hermann Oberth), scopul urmărit fiind acela de a demonstra cetățenilor cât de repede se putea interveni datorită existenței sistemului de alarmă electric. În luna noiembrie a aceluiași an, rețeaua era finalizată pe o lungime de 1,5km.¹⁵

¹³ *Aus dem Leben der Schässburger Fr. Feuerwehr 1873-1898*, p. 33.

¹⁴ *Ibidem*, p. 31.

¹⁵ *Ibidem*, pp. 35-36.

La adunarea generală din 1890 s-a decis modificarea statutului *Asociației* și s-a renunțat la una din cele patru secțiuni ale pompierilor voluntari. Grupa *Wassermannschaft* a fost desființată.

În anul 1891 rețeaua de alarmă electrică a fost completată cu încă 2 linii. Cea din Cetate a fost prelungită de la *Școala din Deal* până la *Țesătoria Löw* (str. Târnavei) și la noua fabrică de postav *Adleff & Zimmermann* (str. Gh. Lazăr) și de aici până la gară. A doua linie (*Hüllgasse*) a fost prelungită până la *Cazarma honvezilor*¹⁶ (str. Ana Ipătescu), unde s-a instalat un inductor. Linia din *Baiergasse* a fost întregită cu un inductor în *Mühlgassloch* (fostul pasaj de trecere din *Kleine Mühlgasse* în *Untere Baiergasse*) și au fost montate 3 clopote de alarmă la membrii activi.¹⁷

La 1893 configurația sistemului de alarmă electric avea ca stație principală Turnul cu Ceas (*Stadtturm*) și 6 puncte de alarmare: clădirea Gimnaziului evanghelic (*Die Bergschule*), casa lui W. Zimmermann (*Baiergasse 696*), casa Katharinei Krauss (*Hüllgasse 290*), clădirea Fraților Zimmermann (*Mühlgassloch 822*), Cazarma honvezilor, gara. Bătăile de clopot din Turnul cu Ceas indicau locația focului, bătăile scurte fiind precedate de o bătaie lungă. Schema sonoră era: o bătaie de clopot – foc în *Burg* (Cetate), două bătăi – foc în *Marktplatz* (P-ța H. Oberth), *Spitalsgasse*, *Hüllgasse* (str. Ilarie Chendi), *Schaasergasse* (str. Mihai Eminescu) și pe străduțele de lângă acestea; trei bătăi – incendiu în *Baiergasse* (str. Horia Teculescu, str. 1 Decembrie 1918) și *Haingässchen* (str. N. Iorga); 4 bătăi – *Große și Kleine Mühlgasse* (str. Morii); 10 bătăi – foc în *Kornescht* (cartierul Cornești) și *Siechhof* (str. Ștefan cel Mare).¹⁸

Semnalizarea cetățenilor în caz de incendiu, prin bătăile clopotului din Turnul cu Ceas a suferit o serie modificări în anul 1906: o bătaie scurtă - foc în *Burg* (Cetate); două bătăi scurte – pentru zonele *Marktplatz* (str. H. Oberth), *Spitalsgasse* (str. Il. Chendi), *Hämchen* (str. N. Bălcescu), *Hintergasse* (str. Șt. O. Iosif), *Kleingasse* (str. Tache Ionescu), *Hüllgasse* (str. Il. Chendi), *Schaasergasse* (str. Mihai Eminescu) și pe străduțele de lângă acestea; trei bătăi scurte - foc în *Baiergasse* (str. Horia Teculescu și str. 1 Decembrie 1918), *Haingässchen* (str. N. Iorga), *Galtberg* (străzile G. Coșbuc, Axente Sever, Zugravilor, Negoii) și *Hennerberg* (str. Avram

¹⁶ În anul 1904 Biserica Evanghelică a cumpărat clădirea cazarmii orașului Sighișoara, care fusese dezafectată și a adaptat-o pentru a găzdui o școală pedagogică, ce a pregătit învățătoarele pentru școlile evanghelice din Transilvania. Școala a început să funcționeze din anul școlar 1904-1905 (*Groß-Kokler Bote*, Nro. 1320, Schäßburg, den 10. April 1904, XXVI. Jahrgang, p. 6368).

¹⁷ *Aus dem Leben der Schässburger Fr. Feuerwehr 1873-1898*, pp. 37-38.

¹⁸ *Adressbuch der kgl. freien Stadt Schäßburg*. Auf Grund ämtlicher Daten herausgegeben von der Buchdruckerei Brüder Jördens. *I. Jahrgang*, Schäßburg, gedruckt und zu haben bei Brüder Jördens, 1893, p. 7.

Iancu); patru băți scurte - foc în *Mühlgasse* (str. Morii); cinci băți scurte – incendiu în *Kornescht* (cartierul Cornești); șase băți scurte – incendiu de pădure. Punctele de alarmă conectate la rețeaua electrică au fost: *Hans Letz*, Seilergang 21 (Str. Gh. Lazăr - aici se afla Comandamentul pompierilor/*Feuerwehr-Kommando*, cu numărul de telefon 16); *Stundturm* (Turnul cu Ceas) din *Bischof-Teutsch-Platz 1* (Piața Muzeului); *Wilhelm Löw*, Kokelgasse 8 (Str. Târnavei); *Elektrische Zentrale* (Centrala Electrică) din *Parkgasse 17* (Str. Andrei Șaguna); *Johann Letz*, Seilergang 1 (Str. Gh. Lazăr); *Gewerbevereinshaus* (Casa Asociației Meșteșugarilor) din *Marktplatz 15* (P-ța H. Oberth); *Wilhelm Zimmermann*, Baiergasse 108 (str. 1 Decembrie 1918); *Mädchenseminar* (Școala pedagogică de fete), *Wiesenberg 15* (str. Ana Ipătescu).¹⁹

Printre diversele documentele emise de comandamentul pompierilor voluntari în anul 1874 s-a aflat și unul referitor la fanfara pompierilor sighișoreni, condusă la acea dată de profesorul de muzică Emil Silbernagel (1841-1901). Printre cei care au dirijat fanfara s-au aflat profesorul de muzică Fr. Viktor Raupenstrauch (1906),²⁰ iar în perioada interbelică R. Wokrolezki, Georg Roth, Zebli Nock (Georg), Josef West. Fanfara a jucat un rol foarte important în viața socială a pompierilor, aceasta luând parte la toate marșurile și defilările, precum și la aniversările și balurile *Asociației*. Formația muzicală a interpretat diverse compoziții muzicale în timpul demonstrațiilor publice ale pompierilor și a susținut numeroase concerte la Sighișoara, Agnita, Rupea, Mediaș, Csnădie, Biertan.²¹

În perioada cuprinsă între 3 octombrie 1873 și 17 august 1897 au fost notate în registrele *Asociației* 40 de incendii la care au intervenit pompierii sighișoreni. Astfel, în cei aproape 24 de ani au avut loc incendii în următoarele locuri din Sighișoara: la case și anexe gospodărești din Cetate și din Orașul de Jos, la *Școala confesională ortodoxă* din Cetate, la vechea clădire a *Asociației Meșteșugarilor*, la *Cazarma militară* din oraș, la podul de cale ferată din *Scherkes* (Șercheș), în *Marketplatz* și la *Școala de Înot*. S-au mai înregistrat incendii de pădure și cele din localitățile Saeș, Boiu, Daneș, Seleuș, Laslea.²²

¹⁹ *Adressbuch der k. freien Stadt Schässburg. II. Jahrgang*, Schässburg, Verlag von W. Krafft. Auslieferung W. Krafft, Hermannstadt, 1906, p. 94.

²⁰ *Ibidem*, p. 44.

²¹ *Aus dem Leben der Schässburger Fr. Feuerwehr 1873-1898*, p. 25. Wilhelm Zebli, *Die Blasmusik der Schäßburger Freiwilligen Feuerwehr* în vol. *Schäßburg. Bilder aus Vergangenheit und Gegenwart einer siebenbürgischen Stadt*. Band II. Herausgegeben von der Schäßburger Nachbarschaft, Heilbronn. Erschienen aus Anlaß des 2. Schäßburger Treffens in Heilbronn 31. August/1. September 1991, p. 66.

²² *Aus dem Leben der Schässburger Fr. Feuerwehr 1873-1898*, p. 43.

Începând cu anul 1873 s-au aflat la conducerea *Asociației Sighișorene a Pompierilor Voluntari* următoarele persoane: J. B. Teutsch (1873), H. Fielk (1877), J. Fröhlich (1880), Fr. Melzer (1882), J. Bacon (1887), H. Salzer (1892), W. Seiverth (1896), M. A. Zickeli (1904), Hans Letz (1905-1930).

Asociația a sărbătorit 25 de ani de existență la 25 iunie 1898. Pompierii voluntari erau conduși de dr. Wilhelm Seiverth și adjunctul său W. Zimmermann. Din personalul administrativ făceau parte casierul J. Schuller și arhivarul dr. Hans Mätz. La conducerea secțiunilor detașamentului de pompieri se aflau: J. Hellwig și adjunctul său J. Falk pentru *Steigermannschaft*, Samuel Both sen. și W. Krauss pentru *Spritzenmannschaft*, G. Ungar și J. Both pentru *Schutzmannschaft*. Comandantul pompierilor ajutători era W. Weber, secondat de M. Schneider, iar șeful pompierilor elevi era H. Salzer, ajutat de dr. J. Jacobi. Mai exista un martor-observator, în persoana lui Fr. Zimmermann și adjutanții J. Gull, H. Figuli și dr. Josef Bacon, care era și medicul oficial al pompierilor. *Asociația* avea la 1898 2 președinți de onoare, Fr. Melzer (tăbăcar) și J. B. Teutsch (primul președinte), care murise în 1895. Printre membri de onoare se regăseau: V. A. Eitel (preot), H. Fielk (consilier al orașului), Johann Glatz (preot), G. Lindner (profesor universitar), K. Manchen (comerciant), L. Schuller (profesor de desen), Gustav Theis (notar superior al magistratului), D. Zimmermann, Fr. Zimmermann și J. Zimmermann (producători de postav).

La aniversarea jubileului de 25 de ani, președintele de onoare, Friedrich Melzer, a ținut un discurs în nume propriu și a prezentat „*un corn de băut magnific*,” pe care l-a dăruit pompierilor voluntari sighișoreni, în semn de recunoștință (foto 3-4).²³

Evenimentul festiv a început cu o slujbă religioasă la Biserica din Deal, urmată de o mică defilare a pompierilor în *Untere Baiergasse* și *Mühlgasse*. După această paradă a urmat banchetul oficial, unde s-au ținut

²³ *Feuerwehr-Jubiläum* în *Groß-Kokler Bote*, Nro. 1018, Schäßburg, den 3. Juli 1898, XX. Jahrgang, p. 4224. Cornul se mai păstrează și astăzi în colecțiile *Muzeului de Istorie din Sighișoara* (nr. inv. 709). Piesa are o lungime de 98 cm și un diametru al gurii de 12cm. Pe suprafața sa sunt montate 2 brățări decorative, argintate, cu lățimea de 3cm. De acestea este legat un șnur textil de culoare gri-vișiniu. O a treia brățară, la gura cornului, are o extensie din alamă argintată (lăț. 12 cm) și prezintă în partea inferioară un brâu ornamentat cu butoni. La mijlocul cornului a fost fixată o emblemă, sub forma unui mic scut argintat, cu un text gravat cu litere de mână, în limba germană: „*Der Schaessburger freiwilligen Feuerwehr zu ihrem 25. Jubelfeste gewidmet von ihrem Ehrenobmann Friedrich Melzer 1898*” („*Pompierilor voluntari sighișoreni la sărbătorirea jubileului de 25 de ani, oferit de președintele lor de onoare Friedrich Melzer 1898.*” Cornul aniversar a fost prezentat publicului în cadrul expoziției temporare trimestriale organizate la Muzeul de Istorie Sighișoara în perioada octombrie-decembrie 2018.

o serie discursuri. Printre oratori s-au numărat președintele W. Seiwerth și adjunctul său W. Zimmermann, dr. J. Jacobi, dr. J. Bacon, J. Balthes (președintele *Asociației de Muzică*), primarul Fr. Walbaum (1897-1910) și nu în ultimul rând profesorul L. Schuller, venerabilul membru de onoare al *Asociației*.

Analizând cei 100 de pompieri voluntari activi din anul 1898²⁴ descoperim numele mai multor comercianți și meseriași din oraș (tâmplari, zidari, croitori, curelari, dogari, hornari, lăcătuși, țesători, postăvari, frânghieri, turnători de clopote, cizmari, pălărieri, jococari, arămari, strungari, producători de cuțite, producători de oglinzi). Toți aceștia erau organizați în cele trei grupe specifice pompierilor: *Steigermannschaft* cu 26 de persoane, *Spritzenmannschaft* cu 64 de stingători și *Schutzmannschaft* cu 10 salvatori.

Asociația avea înregistrați 213 membri susținători pentru anul 1898, care își manifestau sprijinul prin contribuția lor financiară. În această categorie se aflau nume de: economiști, contabili, directori de bancă, medici, profesori și învățători, funcționari din administrația orașului și a Comitatului Târnava Mare, librari, preoți, comercianți, proprietari de fabrici, restaurante și hoteluri, pădurari, constructori, cofetari, avocați, ingineri, farmaciști, casieri, notari, tipografi, meșteșugari.²⁵

O scurtă privire asupra *Statutului Asociației* din anul 1898 ne relevă, în cele 36 de paragrafe ale sale, o serie de informații valoroase cu privire la obiectul activității pompierilor voluntari, relația acestora cu administrația orașului, categoriile de pompieri (activi, ajutători, susținători), obligațiile și drepturile membrilor, condițiile pierderii calității de membru, administrarea și dizolvarea *Asociației*.²⁶

Scopul principal al pompierilor voluntari era de a interveni la stingerea incendiilor de pe teritoriul orașului Sighișoara, de a salva viețile omenești și bunurile materiale și de a susține poliția locală în activitatea specifică de cercetare a incendiilor. Administrația orașului avea obligația să asigure detașamentul de pompieri voluntari toate materialele și mijloacele necesare pentru desfășurarea activității în bune condiții. Cei care îi puteau ajuta pe pompierii voluntari - pompierii elevi, militarii, hornarii orașului,

---

²⁴ La 1891 populația Sighișoarei era de 9.629 locuitori, din care 5.243 germani, 2.446 români, 1.577 maghiari și 363 alte etnii; numărul caselor era de 1.679 (*Adressbuch 1893*, p. 5). În 1900 numărul locuitorilor a ajuns la 10.868. Dintre aceștia 5.462 erau germani, 2.800 români, 2.267 maghiari și 339 alte etnii, iar numărul caselor se ridica la 1.888. (*Adressbuch 1906*, p. 1).

²⁵ *Aus dem Leben der Schässburger Fr. Feuerwehr 1873-1898*, pp. 44-49.

²⁶ *Satzungen der Schässburger freiwilligen Feuerwehr* în *Aus dem Leben der Schässburger Fr. Feuerwehr 1873-1898*, pp. 50-60.

pompierii străini - se supuneau cu toții ordinelor președintelui *Asociației* (paragrafele 1-3).

Condițiile pentru a putea deveni pompier voluntar activ erau domiciliul obligatoriu în Sighișoara, lipsa cazierului, vârsta de 18 ani împliniți și o condiție fizică corespunzătoare. Elevii, ucenicii și slujitorii nu puteau deveni pompieri voluntari. Fiecare membru acceptat primea o dovadă de primire, un exemplar al *Statutului Asociației*, ordinul de serviciu și prescripțiile privind antrenamentele. Acesta era obligat să activeze cel puțin 2 ani după înscriere și apoi încă 5 ani, ca pompier ajutător. Pompierului activ i se impunea un comportament moral adecvat atât la serviciu cât și în societate. Pe perioada executării serviciului, pompierul era îmbrăcat în uniforma sa distinctă. Îmbrăcămintea era din postav de culoare albastru indigo și avea cusută pe piept litera *F.*, de culoare roșie. Pe brațul stâng fiecare pompier avea o banderolă roșie, care putea avea între una, două sau trei benzi albastre, în funcție de gradul fiecărui pompier din fiecare grupă. Pompierii fără grad aveau cusute două litere *F.*, de culoare neagră. Cei cu grad aveau pe cască și pe șapca de serviciu una, două sau trei benzi aurii. Membrii echipei de cățărători purtau căști de protecție din alamă. În 1898, obligația membrilor susținători era doar de natură financiară și consta într-o contribuție anuală de cel puțin 1 florin și jumătate (paragrafele 5-13).

Printre drepturile pompierilor voluntari activi se afla și acela legat de acordarea unei subvenții în cazul accidentării, ajutorul bănesc fiind suportat din *Fondul* de susținere a pompierilor accidentați.

Un membru activ își putea pierde această calitate dacă nu a fost prezent la stingerea unui incendiu sau dacă a părăsit locul evenimentului fără aprobarea superiorului său și dacă timp de trei zile nu a reușit să prezinte „scuzele care se impuneau” și motivația lipsei sale. Motivarea scuzei se baza pe cuvântul de onoare al celui vinovat. De asemenea, un pompier activ mai putea fi dat afară și dacă nu executa o comandă sau un ordin de serviciu, dacă „dădea dovadă de lașitate, alcoolism, de neatenție sau de revoltă în executarea ordinelor.” Excluderea era comunicată în scris și mai apoi publicată în ziarul local. Cel găsit culpabil putea contesta decizia în cadrul Adunării generale a *Asociației* (paragrafele 15-17).

Adunarea generală și consiliul director asigurau administrația *Asociației* și rezolvau diversele chestiuni care puteau să apară în desfășurarea activității pompierilor voluntari. Adunarea generală se întrunea anual, la începutul lunii ianuarie și avea pe ordinea zi prezentarea dării de seamă a conducerii pe anul trecut, analiza financiară anuală, propunerea de buget pentru noul an, alegerea funcțiilor din cadrul *Asociației*, rezolvarea plângerilor. Convocarea adunărilor generale excepționale se făcea numai de către conducere sau de cel puțin 20 de

membri activi ai *Asociației*. Toate hotărârile se luau prin majoritate de voturi (50+1) (*paragrafele 18-19*).

O prevedere importantă al *Statutului* preciza faptul că după fiecare incendiu președintele *Asociației* convoca o ședință specială, în care pompierii se întruneau pentru a discuta modul în care s-a intervenit pentru stingerea focului (*paragraful 20*).

Asociația Pompierilor Voluntari din Sighișoara trebuia să se desființeze dacă numărul membrilor activi scădea sub 30. Dizolvarea *Asociației*, modificările de statut și întrebuințarea bugetului trebuiau aduse la cunoștința Ministerului de Interne maghiar din acea perioadă (*paragrafele 34-35*).

Sistemul de alarmă electric din anii 1888-1891 a fost modificat în 1903, când s-au introdus în oraș rețelele de energie electrică și de apă. Cu această ocazie s-au procurat materiale și echipamente noi pentru stingerea incendiilor și echipa de pompieri a trebuit să se „recalifice”. Prezența curentului electric în oraș a justificat realizarea noului sistem de alarmă, mai performant. Acesta a acoperit aproape toate străzile din oraș (cca. 5km). Astfel, multe incendii au putut fi lichidate în stadiile incipiente.²⁷

Importanța crescândă a *Asociației pompierilor voluntari sighișoreni* și încrederea de care se bucura în rândul cetățenilor au permis acesteia organizarea la Sighișoara, în zilele de 14-15 mai 1904, a unei întruniri a delegațiilor detașamentelor de pompieri voluntari din Brașov, Bistrița, Sibiu, Mediaș, Orăștie, Rupea, Cisnădie, Biertan și Prejmer. Obiectivul acestei adunări a fost discutarea măsurilor, acțiunilor și mijloacelor de prevenire și stingere a incendiilor. Membrii delegațiilor au sosit la Sighișoara în cursul zilei de sâmbătă, 14 mai 1904. Seara, la ora 8, au fost primiți oficial de către președintele pompierilor sighișoreni, M. A. Zickeli, în sala de întruniri a *Asociației Meșteșugarilor din Marketplatz*. S-a hotărât ca ședința principală să aibă loc a doua zi și a fost ales un președinte de ședință, în persoana lui C. L. Schuster, șeful delegației brașovene. Participanții s-au reunit duminică dimineața la ora 8, „cu punctualitate militară” și au dezbătut timp de 4 ore, problemele specifice pompierilor. La această întâlnire a pompierilor voluntari din principalele așezări săsești din Transilvania a participat și Gustav Theiß, președintele pompierilor voluntari din comitatul Sibiu. Acesta a avut o contribuție majoră la debutul detașamentului de pompieri din Sighișoara, asigurând în calitate sa de

---

²⁷ G. Schneider, *Der Schäßburger Feuerwehr-Verein (1873-1941)* în vol. *Schäßburg. Bilder aus Vergangenheit und Gegenwart einer siebenbürgischen Stadt*. Band II. Herausgegeben von der Schäßburger Nachbarschaft, Heilbronn. Erschienen aus Anlaß des 2. Schäßburger Treffens in Heilbronn 31. August/1. September 1991, p. 57.

„*Exerziermeister*” pregătirea și instruirea primilor pompieri (foto 2). Era perioada în care locuitorii orașului considerau că era o adevărată onoare să faci parte din *Asociația* de pompieri voluntari. După masa de prânz, în acompaniamentul fanfarei, delegațiile au mărșăluit spre pădurea Siechhof (zona Dealului Gării), în livada cofetarului Eduard Martini, pentru o petrecere „*la iarbă verde*”, cu jocuri sportive și cântece.²⁸

Cu un an înainte de izbucnirea primului război mondial o delegație săsească din Transilvania a participat la *Ziua Pompierilor*, în Leipzig, Germania (foto 5). Activitatea *Asociației sighișorene de pompieri voluntari* a fost redusă în timpul primului război mondial datorită încorporării în armată a membrilor mai tineri, însă pompierii voluntari mai în vârstă au reușit să asigure paza și protecția orașului împotriva incendiilor.²⁹

Jubileul de 50 de ani al *Asociației* a fost sărbătorit în ziua de 16 martie 1923 (foto 6).³⁰ Redacția ziarului local prezenta într-un articol aniversar un scurt istoric al pompierilor sighișoreni și sublinia importanța cu totul deosebită a unui astfel de serviciu pentru locuitorii orașului. Totodată se mai arăta că deși erau vizibile „*valurile de luptă*” pe câmpul ideilor dintre sașii „*bătrâni*” și sașii „*tineri*”, totuși ei „*slujeau împreună scopului nobil*”, de a proteja orașul de incendii. La finalul textului se menționa că „*locuitorii orașului trebuiau să fie mereu recunoscători pentru acest efort*” al pompierilor și exprima o urare pentru detașamentul de pompieri voluntari: „*să-și continue munca pentru o perioadă lungă de timp în spiritul devizei lor Gott zur Ehr, dem Nächsten zur Wehr!*”³¹

În anul 1930, arhitectul Hans Letz (foto 7) a sărbătorit 25 de ani de activitate în fruntea serviciului de pompieri voluntari din Sighișoara. Cu această ocazie, H. Fr. Lurtz a realizat fotografiile cu echipele pompierilor sighișoreni de „*cățărați*” (30 de persoane) și de „*stingători*” (42 de persoane) (foto 8-9).

În timpul celui de Al Doilea Război Mondial *Asociația pompierilor voluntari din Sighișoara* s-a dizolvat (1941) și o companie de pompieri a armatei române a preluat atribuțiile și bunurile materiale ale *Asociației*.³²

²⁸ *Groß-Kokler Bote*, Nro. 1326, Schäßburg, den 22. Mai 1904, XXVI. Jahrgang, pp. 6396-6397.

²⁹ G. A. Schneider, *Der Schäßburger Feuerwehrverein* în vol. *Schässburg. Bild einer siebenbürgischen Stadt*. Herausgegeben von Heinz Brandsch, Heinz Heltmann und Walter Lingner, Leer, Rautenberg Verlag, 1998, p. 289.

³⁰ *50 Jahre Freiwillige Feuerwehr* în *Groß-Kokler Bote vereinigt mit der „Schäßburger Zeitung”*, Nro. 2306, 18. März 1923, XLV. Jahrgang, p. 1.

³¹ Cuvintele din limba germană „*Gott zur Ehr, dem Nächsten zur Wehr!*” ar putea fi traduse „*Pentru gloria lui Dumnezeu, pe aproapele să-l aperi!*” Cuvintele corespund formulei din limba latină „*Deo honori proximo praesidio!*”

³² G. A. Schneider, *art. cit.*, p. 289.

Demersul nostru istoric de mai sus a avut drept obiectiv rememorarea unor aspecte fundamentale din activitatea *Asociației de Pompieri Voluntari din Sighișoara*. Responsabilitățile de odinioară ale breslelor meșteșugărești și ale vecinătăților, cu privire la stingerea incendiilor au fost preluate de această *Asociație* în anul 1873. Funcționarea unui astfel de serviciu voluntar, pentru aproape 70 de ani, a reflectat încrederea deplină și de durată pe care locuitorii orașului Sighișoara și-au manifestat-o față de o astfel de instituție socială. Membrii *Asociației* și-au dovedit de fiecare dată devotamentul și respectul față de comunitate și nu de puține ori au intervenit pentru siguranța și protecția cetățenilor.

Spiritul asociaționist, care s-a manifestat atât de pregnant în societatea săsească din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a generat în întreaga societate sighișoreană o serie de transformări profunde, cu rezultate vizibile până la sfârșitul perioadei interbelice. Realitatea apartenenței la o comunitate, reflectată atât de bine de cuvântul german „*die Heimatstadt*,”³³ cu toate implicațiile sale de ordin social și cultural, a constituit, pentru multe generații de sighișoreni, un reper esențial, fără de care nu s-a putut concepe viața lor în orașul de pe râul Târnava Mare.

---

³³ *die Heimatstadt* - orașul natal sau orașul „acasă.” În limba germană substantivul compus *die Heimatstadt* este de gen feminin și este alcătuit din cuvintele *die Heimat* (patrie, țară, loc, ținut) și *die Stadt* (oraș).

**SOME CONSIDERATIONS REGARDING
THE VOLUNTEER FIREFIGHTERS ASSOCIATION FROM SIGHISOARA
(Summary)**

The author presents in this paper a brief history of the *The Volunteer Firefighters Association from Sighisoara*. The *Association* was founded on March 16th, 1873 and operated according to its own status. From the very beginning, the city administration fully understood the significance of creating such a public service and supported it over time through a series of grants.

According to the *Statute* of 1873 there were 2 main categories of members: active firefighters and supporting members. The firefighters were divided into 4 sections: *Steigermannschaft* (climbers, those intervening at heights, on the ladder), *Spritzenmannschaft* (team of fire extinguishers), *Wassermannschaft* (those using tanks and water pumps) and *Schutzmannschaft* (team of civil protection). Each group had its own leader, who was also an instructor at the same time. Since 1874 there has also been a brass band of volunteer firefighters.

Volunteer firefighters were tasked with extinguishing fires in the city and ensuring firefighting on fair days and holidays, public theater performances and music concerts, school holidays (*Das Skopationsfest*) or in periods of drought in the summer months. During the period between October 3rd, 1873 and August 17th, 1897, 40 fires were recorded in the *Association's* registers, which resulted in significant material damages.

The *Association* celebrated its 25 years of existence on June 25th, 1898 and then its 50 years of operation on March 16th, 1923.

The old electric alarm system in the city from 1888-1891 was modernized in 1903, when the electricity and water networks were introduced into the town.

During the Second World War, the *Association of Volunteer Firefighters from Sighisoara* was dissolved (1941) and a company of firefighters from the Romanian army took over the duties and material assets of the *Association*.

Through their actions, the members of the *Association of Volunteer Firefighters* from Sighisoara have shown their devotion and respect towards the community. The associative spirit, which became so prominent in the Saxon society of the second half of the 19th century, generated a series of transformations throughout society from Sighisoara with visible results until the end of the interwar period. The reality of belonging to a community, reflected so well by the German word „*die Heimatstadt*”, with all its social and cultural implications, constituted, for many generations of people from Sighisoara, an essential landmark, without which their life could not be conceived.

Cuvinte cheie: Sighișoara, pompieri, voluntari, asociație, jubileu.

Key words: Sighisoara, fire, volunteers, association, jubilee.

Foto 1. O petrecere la „iarbă verde” a pompierilor voluntari sighișoreni, probabil în anul întemeierii (1873). Fotografia a fost realizată de fotograful L. Schuller.

Colecția de fotografii a Muzeului de Istorie Sighișoara.

Foto 2. Echipa de „cățărători” a Asociației Pompierilor Voluntari din Sighișoara în anul întemeierii (1873), alături de consilierul sibian Gustav Theiβ, primul lor instructor.

Este posibil ca și această fotografie să fi fost făcută de L. Schuller. Colecția de fotografii a Muzeului de Istorie Sighișoara.

Foto 3-4. Cornul aniversar oferit în semn de recunoștință de către Fr. Meltzer, președintele de onoare al pompierilor voluntari sighișoreni, cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la întemeierea *Asociației* (25 iunie 1898) și textul gravat în limba germană. Foto: A. P. Mihai.

Foto 5. Delegația săsească la Ziua Pompierilor, Leipzig 1913. Colecția de fotografii a Muzeului de Istorie Sighișoara.

Foto 6. Conducerea pompierilor voluntari sighișoreni la jubileului de 50 de ani din anul 1923. Fotografia a fost realizată în atelierul fotografic Szabó din Sighișoara. Colecția de fotografii a Muzeului de Istorie Sighișoara.

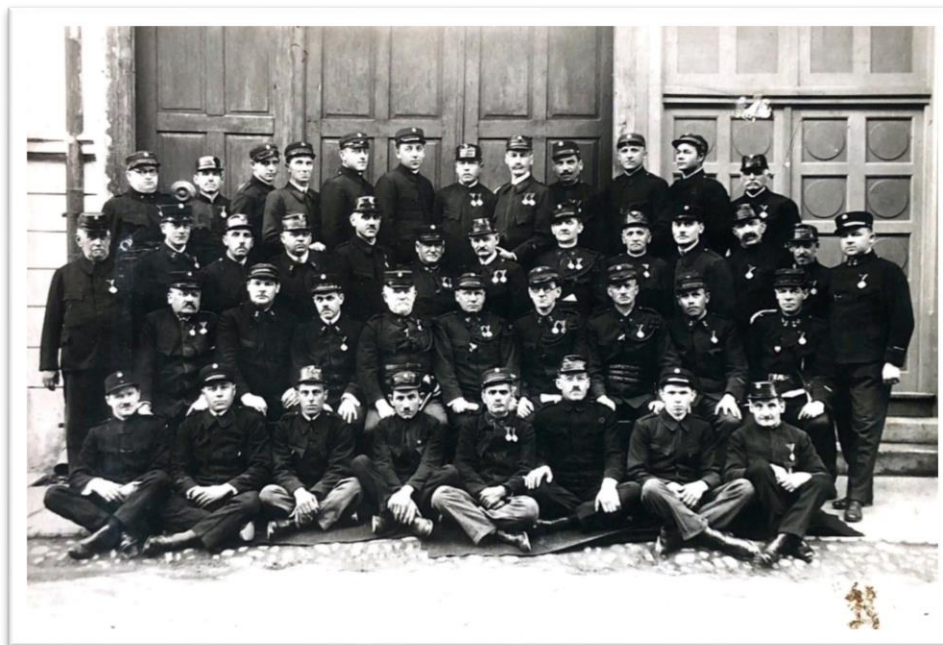

Foto 7. Arhitectul Hans Letz, președintele Asociației Pompierilor Voluntari din Sighișoara în anul 1930, la împlinirea a 25 de ani de serviciu voluntar (1905-1930). Fotografia a fost realizată la Sighișoara în atelierul fotografic al lui H. Fr. Lurtz. Colecția de fotografii a Muzeului de Istorie Sighișoara.

Foto 8. Echipa de „cătărători” a pompierilor voluntari sighișoreni în anul 1930. Rândul de sus: F. Theiss, W. Scharscher, Gottfr. Keller, E. Demeter, F. Konrad, A. Christiani, M. Hügel, K. Hayn, Joh. Kinn, A. Gottschling, Joh. Zuschlag; rândul din mijloc: W. Müller, Jos. Vogel, Joh. Balint, A. Veres, Joh. Franz, K. Tontsch, K. Hienzel, Joh. Weber, H. Paul, Mich. Orend; rândul de jos: M. Tontsch, M. Lurtz, M. Keul, J. Graef, F. Müller, Joh. Winkler, J. Folberth, Hans Schmidt, Gottfr. Müller.

Fotografia a fost realizată de H. Fr. Lurtz. *Colecția de fotografii* a Muzeului de Istorie Sighișoara.

Foto 9. Echipa de „stingători” a pompierilor voluntari din Sighișoara în anul 1930. Primul rând, de sus: K. Müller, H. Rilki, R. Andrae, L. Schiebel, A. Martini jun., J. Gross, J. Vetter, F. Lingner, J. Konrad, J. Lehni, R. Stolz, J. Konst; al doilea rând: W. Habermann, G. Balint, F. Mühsam, J. Schuster, K. Gonser jun., R. Hahn, J. Müller, K. Kohl, K. Gonser sen., J. Stinzel, G. West, J. Bell, W. Tontsch; al treilea rând: M. Tontsch, J. Hayn, S. Pangratz, M. Schuster, F. Müller, K. Andrae, J. Schoppelt, F. Schulleri, J. Both; al patrulea rând: W. Theiss, K. Haldenwang, J. Schuller, F. Wolff, M. Wagner, W. Graef, J. Polder, J. Roth.

Fotografia a fost făcută de H. Fr. Lurtz. *Colecția de fotografii* a Muzeului de Istorie Sighișoara.

